

6. Осетрін М.М., Луценко О.В. Фактори, які визначають вибір інженерно-планувальних рішень перетинів міських магістральних вулиць з кільцевим рухом // Містобудування та територіальне планування, вип. 58. Наук.-техн. збірник. – К.: КНУБА, 2015. – С. 354-364.
7. Правила дорожнього руху України. - Д.: Моноліт, 2015. – 72 с.

Аннотация

В данной статье рассмотрена история развития проектирования пересечений городских магистральных улиц с кольцевым движением транспорта. А также определено влияние организации движения транспорта на пересечении на условия движения на самом пересечении городских магистральных улиц с кольцевым движением транспорта.

Ключевые слова: пересечения городских магистральных улиц, кольцевые пересечения, инженерно-планировочные решения, площадь.

Annotation

This article describes the history of the design of urban intersections of main streets with a circular traffic and to determine the impact of the organization of traffic at the intersection at the traffic conditions at the intersection of the city's main streets to the ring traffic.

УДК 711.4

М. М. Габрель,

канд. техн. наук, в.о. доцента

Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила

ПРОБЛЕМИ ТА ПРИНЦИПИ ГУМАНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА МІКРОРАЙОНІВ ЗАБУДОВИ 70-Х РОКІВ ХХ ст.

Анотація: зроблена спроба обґрунтування підходів до гуманізації середовища мікрорайонів 70-х років ХХ ст., покращення умов проживання, їх соціально-економічного та архітектурно-просторового "відродження". Розкрито генезу виникнення таких житлових районів, показано розвиток ідеї та практики гуманізації багатоповерхової забудови в зарубіжних країнах; здійснено комплексний аналіз та оцінку стану середовища мікрорайонів цього періоду забудови у Львові, а також обґрунтовано концептуальні підходи її гуманізації.

Ключові слова: ревіталізація, житлове утворення, гуманізація середовища, панельна технологія забудови, дефекти середовища.

Вступ. Гуманізація житлового середовища знаходить все більше поширення в архітектурно-урбаністичній діяльності й тісно пов'язана з поняттям

"ревіталізація" — комплексною діяльністю в просторі міст (зокрема старих їх частин, деградованих та кризових територій), що включає ремонт, модернізацію, повернення втрачених характеристик середовища, а також соціально-економічне відродження [6]. Гуманізація житлових районів є одним із видів ревіталізації й трактується як діяльність, скерована на те, щоб надати району "людське обличчя", покращити якість середовища проживання, як правило, великих районів, виконаних за промисловими технологіями.

Польський урбаніст Й. Хмільовський вважає, що "гуманізація житлових районів — це покращення якості житлового середовища, діяльність, яка має на меті створення умов для гармонійного розвитку, а також реалізації потреб і уподобань мешканців" [10].

Іншим важливим поняттям статті є "житлове утворення", що охоплює згуродження житлових будинків разом із пов'язаними житловою функцією, об'єктами послуг і озелениними територіями, що створюють територіально-функціональну та просторово-композиційну цілісність. Центральним виступає поняття мікрорайону, що включає житлову забудову зі школами й іншими об'єктами послуг та зеленими територіями. Територію мікрорайону не повинні перетинати транзитні транспортні комунікації. Така забудова здійснювалась на території колишнього Радянського Союзу з початку 60-х років ХХ ст. На особливу увагу заслуговують мікрорайони кінця 60-х – 70-х років минулого століття, зведені з будинків, виконаних за панельною технологією (так звані "хрущовки").

Метою статті є обґрунтування підходів до гуманізації середовища мікрорайонів 70-х років ХХ ст., покращення умов проживання; соціальне, економічне та просторове "відродження" цих районів міста. При цьому вирішувались завдання:

- ✓ розкрити генезу виникнення сучасних житлових районів;
- ✓ показати розвиток ідей гуманізації багатоповерхової забудови, здійснити аналіз існуючих практичних підходів;
- ✓ виконати аналіз та комплексну оцінку стану середовища мікрорайонів цього періоду забудови у Львові (аналіз конфліктів і дефектів у просторі);
- ✓ обґрунтувати концептуальні підходи (основні ідеї, принципи та макрочарактеристики) гуманізації вибраного житлового мікрорайону.

Методи дослідження. Основним є метод натурних обстежень, що включає архітектурно-урбаністичну інвентаризацію. Графічні матеріали (підоснови) отримано з офіційних структур. Використано, крім того, метод соціологічних опитувань (100 респондентів віком від 16 років), проведених методом on-line. Застосовувалися й статистичний метод, зокрема інформація житлово-експлуатаційних одиниць про житлову забудову й мешканців, а також статистичні звіти.

Особлива увага приділялась опрацюванню літературних джерел, зокрема методології урбаністичного та архітектурного проектування сучасних житлових утворень як українських (М. Дьомін, М. Габрель, Є. Ключниченко, Л. Ковальський, І. Гнесь) [1–4], так і польських дослідників (J. Chmielewski, K. Wejchert, H. Adamczewska, T. Biliński, W. Gaczek) [7–12].

Напрацювань з означеної тематики існує чимала кількість, проте стосуються вони, як правило, питань архітектурно-типологічних (номенклатура і планування квартир, блок-секцій, прийомів забудови) і проектно-технологічних (стандартизація, уніфікація планувальних і будівельних рішень) аспектів та опубліковані головню за часів соціалістичної планової економіки й державної монополії на масове житлове будівництво. Після 1991 року, зі становленням ринку житла в Україні, зацікавленість проблемами великопанельного житла з боку архітекторів-науковців поступово згасла. Нині лише зрідка з'являються окремі публікації в наукових виданнях, де порушуються, зокрема, й питанням реконструкції великопанельного житла 70-х років минулого століття. Загалом же тематикою районів масової забудови і їх трансформацій у сучасних умовах сьогодні займаються іноземні дослідники К. Снопек, А. Мартін, Р. Кулхас, Д. Еріксон, М. Шіндхельм, С. Боєрі та ін., однак проблема зберігає свою актуальність та потребує подальших досліджень.

Виклад матеріалу. I. Екскурс у розвиток житлових утворень. Початком формування сучасних житлових утворень можна вважати період швидкого розвитку міст в умовах промислової революції другої половини XVIII – початку XIX ст. Уся продукція концентрувалась тоді у великих містах, що спричинило міграцію людей із сіл у промислові міста з метою працевлаштування. Відбувся процес швидкого розвитку міста навколо центрів, окремі фрагменти якого займали заводи та фабрики. Цей процес названо урбанізацією. Результатом цього стало формування багатих середмість, діляниць віялової забудови та діляниць бідноти, що безпосередньо сусідують зпромисловими територіями. Обумовлено це було суспільним статусом та майновими статками мешканців. Характерним явищем стали й прифабричні діляниці житлової забудови. У Львові таким прикладом є діляниця "Підзамче".

У цей період спостерігається погіршення побутових умов мешканців: висока щільність забудови, малий відсоток озелених територій, низький естетичний вигляд, повільний розвиток соціальної та інженерної інфраструктури, поганий благоустрій. Це впливало і на соціальну сферу — високий рівень патологій, невдоволення мешканців, анонімність працюючих і мешканців, відсутність позитивних соціальних комунікацій у просторі місць проживання, епідемії та хвороби тощо.

Наступним кроком розвитку житлових ділянок можна вважати ідею та будівництво фаластеру (суспільного палацу) — Charles Fourier. Відповідно до його теорії фаластер мало заселяти 810 чоловіків та 810 жінок, проживати спільно й разом проводити час, а також займатись сільським господарством. Це був утопічний проект, але він став підвалиною створення сучасних житлових утворень.

Черговим кроком у розвитку житлових ділянок вважається ідея Е. Говарда — міста-саду, як створення низької, втопленої в зелень забудови. Місто-сад повинно було бути самодостатньою структурою, кругле в плані з поділом на шість кілець різного функціонального призначення. В центрі розташовувався парк з об'єктами культури, які його оточували. На території приблизно 400 га мало проживати 35 тис. осіб.

Навколо житлової забудови міста-саду розташовувались сільськогосподарські угіддя, що робило місто самодостатнім з позиції забезпечення продуктами. Говард розділив місто на сім одиниць, у кожній приблизно 5 тис. осіб, які мали творити спільноту і контактувати зі спільнотами сусідніх ділянок. Важливою в задумі була ідея чіткого функціонального зонування і розділення функцій озелененням. Ця ідея зберігає актуальність і для творення сучасних районів житлової забудови. Місто-сад трактується як сателіт великого міського утворення.

Найбільший вплив на формування архітектурно-урбаністичних рішень житлових районів багатоповерхової забудови виявили концепції Ле Корбюзьє, які закладають ідеї нової архітектури й творення умов людині для контакту з природою та соціальних комунікацій у межах житлових груп. Розроблений ним проект у 1922 р. (Ville Contemporaine) міста на 3 млн мешканців передбачає забудову висотними житловими будинками, розташованими серед озеленення, а транспортний рух відбувався по естакадах. Ця ідея еволюціонувала і змінювалася в інших проектах (Променисте місто), але головним у них був задум створення колективного житла з розвинутою соціальною інфраструктурою (житлова одиниця в Марселі), вимога інтенсивної забудови, оточення будинків зеленню, просте геометричне розпланування території тощо.

У багатьох країнах ці ідеї знайшли підтримку та реалізацію. Наприклад, у Відні влада 1922–1930 рр. вибудувала для своїх працівників житлову одиницю К. Марх НOFF, де мали проживати 1400 сімей. Подібні утворення споруджувались на початку 50-х років ХХ ст. у Франції, Швеції, Фінляндії, Німеччині. Проте на промисловій основі їх стали споруджувати з кінця 50-х років минулого століття. Будучи уніфікованими, ці ділянки в окремих країнах мали й індивідуальні ознаки архітектури.

В Україні величина мікрорайону визначалась нормами проектування і залежала в основному від кількості дітей, що відвідують одну школу. Мікрорайон

розраховувався на 5–6 тис. осіб і включав відповідний набір об'єктів послуг. При цьому:

- головні вулиці мали визначати межі мікрорайону;
- поблизу них розміщувались центри послуг та торгівлі;
- внутрішні вулиці мали бути безпечними для мешканців;
- кількість мешканців не повинна бути більшою від потреби місць у школі (приблизно 5 тис.);
- школа становила основний елемент структури і місце комунікації мешканців, оточувалась озелененою ділянкою;
- віддаль від школи до меж мікрорайону мала складати до 400 м.

Недоліком такого рішення вважалась надмірна відірваність мікрорайону від просторової структури міста.

II. Розвиток ідеї та практика гуманізації житлового середовища.

Гуманізація має на меті пристосувати існуючі ділянки багатоповерхової панельної забудови до постійно змінюваних потреб мешканців та нових тенденцій у будівництві й архітектурі. Ця забудова не відповідає сучасним стандартам в архітектурі, неатракційна для мешканців, монотонна за архітектурно-просторовою організацією. На сьогодні вона має 50–60 років, а розраховувалась свого часу на тривалість житла 60–70 років. Для більшості з них у найближчі роки завершиться термін використання (експлуатації).

Концепція гуманізації середовища панельної забудови виникла в умовах політичних та соціально-економічних трансформацій, коли з'явилися можливості негативно оцінювати здобутки та забудову з радянського періоду й пропонувати зміни. Вона тісно пов'язана з концепцією ревіталізації. (Ревіталізація — це системна діяльність повернення до життя деградованих та кризових території, активізація тут нових процесів, явищ та участі мешканців). Гуманізація не зводиться лише до ремонтів та термомодернізації будинків, а передбачає систему дій, скерованих на створення умов розвитку людини і реалізації її потреб. Окрім виміру людини (*humanos* – людський), створення комфортних умов і проведення дозвілля, включає також аспекти технічні, природно-ландшафтні, економічно-господарські, історичні та територіально-містобудівні.

Важливим для обґрунтування підходів до гуманізації середовища і забудови таких районів є світовий досвід. Виділимо лише окремі приклади.

У Франції (70-ті роки ХХ ст.) розглядалися пропозиції знесення забудови в деградованих районах (Tour Bois le Prente, район Quai De Rohan та ін.), які характеризувались високим рівнем безробіття, злочинності й іншими соціальними патологіями, та заміна їх на нові архітектурно-урбаністичні утворення. Проте пішли шляхом гуманізації забудови, зокрема розширення участі мешканців у перебудові власних помешкань та відкритих територій. Окрім того, передбачалось покращення

зв'язків району з містом і його інтеграція в міське середовище; створення нових громадських просторів між будинками, ущільнення забудови новими будинками; зменшення висоти існуючих будинків (до 3–4 поверхів), добудова лоджій, терас тощо.

Інші вдалі приклади гуманізації знаходимо в Німеччині (район Hellersdorf у Берліні, район Halle-Neustadt). Райони були забудовані 5-поверховими панельними будинками в 60–70-х роках ХХ ст. Основні зміни охопили архітектурно-урбаністичну структуру — розширено озеленені території, упорядковано громадський простір, змінено фасади будинків, їх термомодернізація, заміна столярки, кольорове вирішення, розширені сходові клітки шляхом добудови приміщень. Цікаві вирішення пов'язані з усуненням монотонності 5-поверхових будинків довгої протяжності. На останніх поверхах кожна друга квартира була знесена й створено тераси; добудовано балкони з південної сторони будинків; розширено входи до будинків.

III. Аналіз стану районів 60-х років забудови Львова. Дефекти та конфлікти в просторі. "Хрущовки" почали з'являтися після ухвали "Про усунення надмірностей в проектуванні та будівництві" (1955 р.) як ідея будівництва "дешевого житла для однієї сім'ї". У Львові перші такі будинки були споруджені вже в 1958 р. і велась така забудова до початку 1980-х років. При цьому однокімнатна квартира складала 28–32 м кв., двокімнатна — 40–46 м кв., а трикімнатна — 54–59 м кв. Кімнати, як правило, суміжні, а санітарні вузли — суміщені. З загальної площі кухня займала зазвичай 6 м кв. Перші "хрущовки" зводили як заводи ("Полярон", ЛОРТА), так і місто.

На сьогодні у Львові приблизно 500 таких будинків, які містять понад 20 тис. квартир. Аналіз та оцінка стану середовища виокремлених районів проводились методом опитування мешканців й проведеними натурними обстеженнями автора. Основна увага зосереджувалась на виявленні та аналізі дефектів і проблем. Проведене опитування мешканців цих районів дозволило зробити висновки, що багато елементів забудови слід змінити. Можна виділити окремі *дефекти середовища*:

- ✓ у житловій забудові зафіксовано низьку естетику будинків, малу активність мешканців до змін, мало ремонтів;
- ✓ у забудові послуг — низька естетика фасадів і реклами, брак об'єктів культурної функції;
- ✓ на зелених територіях — брак місць відпочинку і територій для занять спортом, низька якість та поганий стан озелених територій;
- ✓ комунікаційні території — поганий стан внутрішніх доріг і тротуарів, брак місць для паркування, низька естетика елементів малої архітектури.

Натурні обстеження автора були скеровані на виявлення ресурсів для змін у середовищі. Таким чином, можна скористатись SWOT-аналізом і згрупувати інформацію про стан середовища стосовно: сильних і слабких сторін, а також шансів і загроз. До *сильних сторін* цієї забудови слід віднести:

- велику кількість зелених територій;
- розвинутість мережі вулиць;
- велику кількість незагосподарьованих територій (резерв територій);
- бажання мешканців щось змінити;
- інвентаризаційну привабливість територій із-за вигідного місцерозташування в місті;
- великі території виділені під функції послуг (відповідно до діючих в ті роки нормативів).

До *слабких сторін* забудови віднесено:

- відсутність єдиної політики щодо змін;
- одноманітність громадського простору та брак місць спілкування, спорту тощо;
- низькі естетичні якості об'єктів;
- поганий стан і невпорядкованість озеленення;
- відсутність розмежування прибудинкових територій;
- брак місць паркування;
- мала кількість спільних соціальних заходів у таких районах.

Шансами для таких районів, зокрема, є: добре розміщення і зв'язки з центральною частиною; інвестиційна привабливість громадських просторів та об'єктів послуг; молодь, що проживає в цих районах, може стати рушійною силою змін. Серед *загроз*: швидке погіршення стану технічної інфраструктури; вплив багатих мешканців з цих районів, які могли б бути інвесторами в ремонти та термомодернізацію будинків; вплив молодих мешканців до інших районів та міст, "старіння" мешканців районів; сусідство новіших районів, де краще розвинута і сучасніша система послуг.

Таким чином, можемо відзначити, що такі райони мають значні сильні сторони (розташування, добре поєднання з центром, налаштованість мешканців на зміни, інвестиційний потенціал, територіальні резерви). До слабких сторін віднесено поганий технічний стан об'єктів, вплив молодих людей, низьку естетику середовища, невпорядкованість територій, зокрема озеленення, брак громадського простору.

IV. Концептуальні засади гуманізації районів. На основі теоретичного осмислення проблеми, аналізу світової практики та власних досліджень можна визначити напрями гуманізації панельної забудови. Міністерство регіонального розвитку та будівництва України підготувало зміни до Закону "Про комплексну

реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду", що створить правові та економічні механізми щодо змін у застарілій забудові [5]. Головним тут слід виділити *соціальну орієнтованість змін*, коли проєктант змін має розуміти, що вони передбачаються для мешканців, які вже проживають на конкретному фрагменті міста. Архітектор не має права нав'язувати власне бачення змін, на відміну від завдань, пов'язаних із проєктуванням нових житлових утворень, — тоді рішення пристосовуються під бачення потенційних покупців, які можуть і відмовитись від проживання в районі.

Концепція гуманізації включає просторовий, економічний, соціальний, технічний та естетичний аспекти. Комплексність впровадження цього процесу дозволить мікрорайонам стати місцем привабливості для мешканців, з тихим озелененням, збільшеною кількістю громадського простору мікрорайону, місця зустрічей і соціальних комунікацій. В основу гуманізації такої забудови у Львові можна покласти ідею голландських архітекторів ще з 70-х років ХХ ст. — *вулиці для проживання* (*woonerf* – гол.). Вулиці для проживання (сповільненого руху) відрізняються від інших вулиць тим, що включають всі основні комунікаційні функції (проїзд, паркування, доїзд до будинків), але дають можливість створити громадський простір високого рівня безпеки та естетичних якостей. Таким чином, *woonerf* стає одночасно вулицею, тротуаром, паркінгом і місцем зустрічі мешканців — структуроформуєчим елементом простору.

Іншим напрямом гуманізації є *етапність реалізації*, яка вимагає створення довготривалих, міждисциплінарних програм, які можуть включати етапи: 1) ідентифікації проблем і дефіцитів, а також оцінка потенціалу до змін у районі; 2) приготування програми дій та концепції змін за участі мешканців; 3) опрацювання проєкту змін і його погодження з детальним описом механізмів реалізації.

Висновки

1. Метою публікації стало створення авторської концепції гуманізації забудови мікрорайонів панельної забудови, що викликано наявністю великої кількості дефектів та конфліктів у просторі, намаганням автора долучитись до напрацювань з покращання умов проживання, підвищення соціальної, господарської та просторової атрактивності цього простору.

2. Запропоновані підходи до гуманізації можуть бути використані при опрацюванні інтегральних програм і планів змін мікрорайонів панельної забудови не тільки у Львові: соціальної орієнтованості формування вулиць до проживання; етапності реалізації.

3. Зростає потреба створення спеціальних програм гуманізації простору та забудови мікрорайонів, виконаних у панельній технології. Це пов'язано з низькою якістю середовища, фізичним і моральним старінням будинків. З допомогою

детального опрацювання програм та архітектурно-містобудівних проектів змін можна покращити функціонально-просторову ситуацію таких мікрорайонів.

Використана література

1. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем : моногр. / М.М. Габрель ; Ін-т регіональних досліджень НАН України. — К.: А.С.С, 2004. — 400 с.
2. Гнесь І. Багатоквартирне житло: тенденції еволюції: моногр. / Ігор Гнесь ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Л. : Львів. політехніка, 2013. — 650 с.
3. Демін Н.М. Управление развитием градостроительных систем / Н.М. Демин. — К. : Будівельник, 1991. — 184 с.
4. Ключниченко Є.Є. Соціально-економічні основи планування та забудови міст / Є.Є. Ключниченко. — К.: Укрархбудінформ, 1999. — 348 с.
5. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду [Електронний ресурс]: Закон України від 22.12.2006 № 525-V; [чинний, поточн. ред. — Ред. від 18.11.2012, підстава 5459-17] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2007. — № 10. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/525-16>
6. Ревіталізація [Електронний ресурс] : матеріали з Вікіпедії. — Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ревіталізація> — [18.10.2016].
7. Adamczewska-Wejchert H., Kształtowanie zespołu mieszkaniowych, wybrane współczesne tendencje europejskie, Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1985.
8. Biliński T., Gaczek W., Systemy uprzemysłowionego budownictwa ogólnego, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982.
9. Lorens P., Rewitalizacja miast planowanie i realizacja. Wydawnictwo Politechniki Gdanskiej, Gdansk 2010, s. 10.
10. Chmielewski J., Modernizacja osiedli mieszkaniowych. Oficyna Wydawnictwa Politechniki Warszawskiej, 2007.
11. Chmielewski J., Teoriya urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast. Oficyna Wydawnictwa Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2001.
12. Wejchert K., Elementy kompozycji urbanistycznej. Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1984.

Аннотация: Предпринята попытка обоснования подходов к гуманизации среды микрорайонов 70-х годов XX в., улучшение условий проживания, их социально-экономического и архитектурно-пространственного "возрождения". Раскрыта генеза возникновения таких жилых районов, показано развитие идеи гуманизации многоэтажной застройки в зарубежных странах; осуществлены комплексный анализ и оценка состояния среды микрорайонов этого периода застройки во Львове, а также обоснованы концептуальные подходы ее гуманизации. Ключевые слова: ревитализация, жилищное образование, гуманизация среды, панельная технология застройки, дефекты среды.

Summary: In the article was reasonable approaches to humanize environment of microregions in the 70-th years of XX century, improvements living conditions, social, economic and architectural spatial "revival". Was describe the development humanization ideas of multistory buildings in foreign countries.

The genesis of origin of such housing districts is exposed. A complex analysis and estimation of the state of environment of microregions of building period are carried out in Lviv and conceptual approaches of her humanizing are reasonable. Keywords: revitalization, residential area, environment humanization, panel technology development, environmental defects.

УДК 711.1

*к.т.н., доцент Й. М. Голик, к.т.н. Н. Ю. Кіс,
Ужгородський національний університет*

ВПЛИВ СУПЕРМАРКЕТІВ НА ЗМІНУ ПРОСТОРОВО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ МІСТА

Анотація: проведено аналіз світового досвіду формування мережі супермаркетів в містах різних країн. Визначено їх вплив на зміну просторово-планувальної структури та образу міста.

Ключові слова: супермаркет, образ міста, просторово-планувальна структура жвавість житлових районів, торгові вулиці.

За останні чверть століття супермаркети змінили ландшафти міст. Хоча перші великі магазини, в Україні, за міською межею були побудовані в 90-і роки ХХ століття. Епохою нестримної експансії супермаркетів стали 1990 і 2000-і роки: за ці двадцять років вони розповсюдились по всій державі, причому цей процес не стримувався ніяким містобудівним регулюванням. В наш час їх є багато, і спостерігається повільне вмирання торгових вулиць міст. У свій час британці провели дослідження в якому виявили, що будівництво одного супермаркету на окраїні міста може скоротити товарообіг продовольчих магазинів в його центрі на 75%. Пізніше було доведено, що невелике скорочення активності на центральних вулицях достатнє для того, щоб маленькі магазинчики почали закриватися. В результаті чого приходить безповоротна точка, після якої старий міський центр втрачає життєздатність. Коли продовольчі магазини в центрі починають закриватися (кількість проживаючих зменшується в силу різних причин) у людей, яких вони обслуговували, не залишається вибору, як обслуговуватися в супермаркеті.

Супермаркети настільки щільно ввійшли в наше повсякденне життя, що люди уже і не пам'ятають, якими були міста до їх появи. Ще чверть століття назад центральні вулиці міста слугували містянам місцем спілкування, а покупки продуктів супроводжувалися обміном новин і чуток. Сучасні